

Висновок № 42
щодо матеріалу КП телекомпанія «Прилуки»

м. Київ

«18» серпня 2020 р.

I. Обставини справи

1. До Незалежної медійної ради надійшло звернення від Комунального підприємства телекомпанія «Прилуки» (лист № 53 від 10.06.2020 р.) із проханням висловити позицію та надати висновок щодо дотримання журналістських стандартів та норм Кодексу етики журналіста в матеріалі телекомпанії.
2. 16 липня 2020 року Незалежна медійна рада визнала звернення в цій справі прийнятним з огляду на значущість відповідного матеріалу для громадської думки в м. Прилуках та загалом значущість цього прецеденту в розрізі місцевих медіа.
3. Запис телесюжету подано як додаток до вищезгаданого звернення. Сюжет присвячено висвітленню позиції Прилуцької міської організації ветеранів у конфлікті з Прилуцьким козацьким полком (конфлікт розгорівся між цим Полком та міською головою, розпочався судовий процес, організація ветеранів була звинувачена керівництвом Полку в підтримці міської влади). Матеріал тривалістю трохи менше 15 хв. після короткого вступу на початку, де згадується про розміщені козацьким полком білборди, практично повністю присвячений поданню позиції представників організації ветеранів, які відкидають звинувачення про заангажованість їхньої організації міською владою, стверджують, що прийшли на судовий процес за власною ініціативою, називають звинувачення керівника козацького полку некоректними та закликають його вибачитися.
4. У зверненні зазначається, що Отаману Прилуцького козацького полку, згадуваному представниками організації ветеранів у сюжеті, письмово було запропоновано взяти участь у тематичній передачі «Круглий стіл. На часі», де він зможе висловити свою позицію поряд із представниками ветеранської організації. Це сталося після того, як він надіслав на адресу телекомпанії вимогу про спростування інформації, поширеної представниками організації ветеранів. Запис такої передачі було відтерміновано з огляду на епідемічну ситуацію.

II. Регулювання

1. Конституція України

Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя.

2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини)

Стаття 10. Свобода вираження поглядів

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.

3. Закон України «Про телебачення і радіомовлення»

Стаття 6. Неприпустимість зловживання свободою діяльності телерадіоорганізацій

2. Не допускається використання телерадіоорганізацій для:

...

поширення інформації, яка порушує законні права та інтереси фізичних і юридичних осіб...

Стаття 59. 1. Телерадіоорганізація зобов'язана:
в) поширювати об'єктивну інформацію.

4. Кодекс етики українського журналіста[1] (редакція 2013 р.)

2. Служіння інтересам влади чи засновників, а не суспільства, є порушенням етики журналіста.
6. Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста. Журналісти та редактори повинні здійснювати кроки для перевірки автентичності усіх повідомлень, відео- та аудіоматеріалів, отриманих від представників загалу, фрилансерів, прес-служб та інших джерел.
9. Факти, судження та припущення мають бути чітко відокремлені одне від одного. Неприпустимим є розповсюдження інформації, що містить упередженість чи необґрунтовані звинувачення.
10. Точки зору опонентів, в тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано. Так само мають бути подані оцінки незалежних експертів.

5. Резолюція ПАРЄ 1003 (1993) «Про етичні принципи журналістики»[2]

21. ...журналістика не повинна змінювати правдиву й неупереджену інформацію або чесні думки, використовувати їх на користь ЗМІ, намагаючись створити чи сформувати громадську думку, оскільки законність журналістики ґрунтується на ефективній повазі до основоположного права громадян на інформацію як на складовій поваги до демократичних цінностей. Тому журналістика, пов'язана з законними розслідуваннями, обмежується достовірністю й чесністю інформації та думок і несумісна з журналістськими кампаніями, що проводяться на підставі заздальгідь випрацюваних позицій і спеціальних інтересів.

6. Редакційний статут Комунального підприємства Телекомпанія «Прилуки» Прилуцької міської ради[3]

Стаття 6. Принципи редакційної політики щодо точності поширюваної інформації

Журналісти телекомпанії «Прилуки» мають виходити із того, що точність інформації визначається збереженням її первинного змісту з метою недопущення введення аудиторії в оману, і дотримуватись наступних правил:

....

- інформація має висвітлюватись повно, крім викладу самої події, необхідно намагатися викласти також інформації про час і місце, коли вона відбулась, її учасників та найважливіші обставини, за яких вона сталась;

Стаття 7. Принципи редакційної політики щодо неупередженості поширюваної інформації Журналісти телекомпанії «Прилуки» мають виходити із того, що неупередженість інформації визначається однаковим ставленням до всіх осіб, які є учасниками подій або гостями передач, і дотримуватись наступних правил:

...

- особам, підданим у передачі критиці має бути надана можливість дати відповідь в межах цієї передачі.

Стаття 8. Принципи редакційної політики щодо об'єктивності поширюваної інформації Журналісти телекомпанії «Прилуки» мають виходити із того, що об'єктивність інформації визначається максимально можливим усунення впливу особистого ставлення журналіста на зміст такої інформації під час її підготовки та поширення, і дотримуватись наступних правил:

....

- необхідно намагатися надати можливість прокоментувати подію всім особам, яких вона безпосередньо стосується; у разі неможливості висловитися всім, необхідно подати не менш ніж два коментарі з протилежних точок зору;
- необхідно чітко дотримуватись регламенту передачі, правила щодо висловлювань мають бути однаковими для всіх учасників передачі та повідомлятися їх заздалегідь.

Стаття 9. Принципи редакційної політики щодо збалансованості поширюваної інформації Журналісти телекомпанії «Прилуки» мають виходити із того, що збалансованість інформації визначається з одного боку - прямою залежністю між рівнем суспільного інтересу до певної події та рівнем її висвітленості в ефірі, а з іншого боку – рівним ставленням до всіх суспільних і політичних сил і діячів, і дотримуватись наступних правил:

- належна збалансованість не потребує цілковитого нейтралітету щодо кожного питання або відходу від основних демократичних засад щодо свободи слова та творчої діяльності, вона не досягається математичними методами, тобто врівноваженням кожної висловленої думки протилежною за змістом; метою збалансованості є висвітлення якнайширшого спектра думок і поглядів;

- ступінь збалансованості має відповідати характеру обговорюваної теми і типу передачі;

- якщо в ефір виходить серія взаємопов'язаних передач, в яких розглядаються ті самі або споріднені проблеми, належну збалансованість може забезпечувати вся серія передач, намір авторів досягти безсторонності саме в цей спосіб повинен плануватися заздалегідь і доводитися до відома аудиторії. Водночас у серії передач, де в кожному випуску

розглядаються геть різні і не пов'язані між собою питання, збалансованість повинна забезпечуватися в кожній окремій програмі.

III. Оцінка дотримання вимог законодавства та професійних стандартів

1. Вільна критика в межах правових рамок на адресу владних органів від організацій громадянського суспільства є ознакою нормального демократичного життя країни. Але в цьому випадку має місце прояв взаємної критики між двома організаціями громадянського суспільства – козацькою та ветеранською. Незалежна медійна рада безпосередньо розглядає поширене в засобах масової інформації подання відповіді організації ветеранів на критику в її бік. У цьому висновку Рада надає оцінку саме діям засобу масової інформації, який створив і поширив матеріал із такою відповіддю ветеранської організації, оскільки оцінка реальності та обґрунтованості претензій цих організацій одна до одної перебуває поза межами компетенції Ради, а правомірність висловлювань отамана козацького полку щодо міської голови оцінюватиме суд.

2. Питання підозри однієї з організацій громадянського суспільства в заангажованості на користь міської влади та її відповідь на такі закиди однозначно є питанням суспільного інтересу, яке варте висвітлення в медіа. При цьому журналістські матеріали мають відповідати вимогам законодавства України та журналістської професійної етики, створюватися з дотриманням прав та законних інтересів як сторін конфлікту, так і аудиторії медіа.

3. Передісторію до відповіді ветеранської організації, поданої в цьому матеріалі, на його початку описано дуже схематично: розповідається, що з'явилися білборди з критикою міської влади, міська голова подала до суду й на судове засідання прийшли представники організації ветеранів, а після цього в соціальних мережах було озвучено закиди нібито «ветеранів використовують». Як саме звучали ці закиди і хто був їхнім джерелом, диктор не озвучив, їхньої суті детально не розкрив (зокрема, чи було в них якесь обґрунтування та ін.). Практично відразу зазначається, що «ці шановані в місті люди виявили бажання відповісти на звинувачення та образи в їх бік», і подається пряма мова трьох різних представників організації ветеранів, що загалом зайняло трохи менше ніж 14 хв. ефірного часу.

4. Коментарів пана Ткаченка, який є отаманом Прилуцького козацького полку і, як впливає зі слів представника ветеранської організації, озвучував звинувачення в заангажованості останньої, в даному матеріалі не подано (за винятком дуже короткого переказу його закидів одним із представників організації ветеранів). Телеканал погодився подати позицію Ткаченка вже після висунення ним претензій до телеканалу та в рамках круглого столу, тобто дискусії з представниками ветеранської організації.

У цьому випадку також не йдеться про відкладений баланс (подання позиції протилежної сторони конфлікту в наступній передачі з того ж циклу), оскільки про подання позиції Ткаченка в іншій передачі глядачам не було повідомлено в розглядуваному матеріалі (абзац 4 ст. 9 редакційного статуту телекомпанії). Телеканал не досяг декларованої в редакційному статуті мети подання якомога ширшого спектра думок (абзац 2 статті 9).

У своєму Висновку щодо програми «Слідами грантоїдів: спеціальний репортаж» телеканалу «Україна» (№ 16 від 27 червня 2017 року)[4] Незалежна медійна рада зазначала, що одним із основних стандартів інформаційної журналістики є збалансованість, а **це передбачає надання слова всім сторонам конфлікту**. Отже має місце порушення професійного стандарту збалансованості точок зору опонентів (п. 10 Кодексу етики). Незалежна медійна рада констатує порушення саме в роботі журналістів і телекомпанії, яка поширила сюжет. Незалежна медійна рада не досліджує, не оцінює та не може встановлювати правоту однієї або іншої організації в суперечці між ними, оскільки це не становить мети та завдань діяльності Незалежної медійної ради і ми не володіємо достатніми для таких досліджень та висновків даними, зокрема, наприклад, інформація щодо позиції в конфлікті козацької організації майже не була розкрита журналістами й нам достеменно не відома.

5. Як уже зазначалося вище, суть звинувачень отамана козацького полку ні адресу організації ветеранів подана дуже схематично, його коментарів у матеріалі не наведено, не подано також позиції незалежних експертів. Телеглядачі не отримали суттєвої інформації з відповідного питання, тобто має місце порушення і професійного стандарту повноти інформації (п. 6 Кодексу етики). Власне, вказана неповнота природно впливає з незбалансованості матеріалу, констатованої нами раніше.

6. Зважаючи на те, що в сюжеті не було подано позиції отамана козацького полку, а сам сюжет зводився до озвучування точки зору протилежної сторони впродовж більш як 10 хв. трьома різними її представниками, можна вважати висвітлення каналом цього питання упередженим щодо Прилуцького козацького полку (порушення вимог ст. 7 редакційного статуту телекомпанії). Висвітлення конфлікту в матеріалі є необ'єктивним (п. «в» ч. 1 ст. 59 ЗУ «Про телебачення і радіомовлення», п. 6 Кодексу етики, ст. 8 редакційного статуту), оскільки в ньому подається лише одна суб'єктивна точка зору.

7. Незалежна медійна рада взяла до уваги той факт, що сюжет було поширено телекомпанією, яка є комунальним підприємством Прилуцької міської ради, а міська влада Прилук також перебуває в конфлікті з керівництвом Прилуцького козацького полку. Але наразі немає достатніх підстав робити висновки про безпосередній вплив міської влади при створенні відповідного телесюжету.

IV. Висновки

Незалежна медійна рада вважає, що Комунальне підприємство «Телекомпанія «Прилуки»» в телесюжеті щодо конфлікту між Прилуцьким козацьким полком та Прилуцькою міською організацією ветеранів висвітлило конфлікт не дотримавшись професійних стандартів щодо збалансованості, повноти, неупередженості та об'єктивності, з порушенням вимог п. «в» ч. 1 ст. 59 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», ст.ст. 7, 8, абз.абз 2 і 4 ст. 9 Редакційного статуту Комунального підприємства Телекомпанія «Прилуки» Прилуцької міської ради.

[1] <http://www.cje.org.ua/ua/code>

[2] <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16414&lang=en>

[3] <http://pryluky.org/files/Statut%20TV.doc>

[4] <https://mediarada.org.ua/case/translyatsiya-prohramy-slidamy-hrantojdiv-spetsialnyj-reportazh-na-telekanali-ukrajina/>

Результати голосування: «За» — 9
«Проти» — 1
«Утримуюсь» — 0

Голова Незалежної медійної ради

Т. Шевченко

Секретар Незалежної медійної ради

О. Голуб

Секретар Незалежної медійної ради

П. Моїсєєв